

француза, і беларуса. А культура — тыя самыя матэрыяльныя і нематэрыяльныя здабыткі, якія належаць аднаму народу, адной краіне. Мова найперш. Традыцыі. Традыцыі будаўніцтва і гуляння вяселляў. Традыцыі сустрэчы гасцей і заляцанняў да дзяўчат. Традыцыі дзяржаўных свят і пахаванняў. Ведаеце, беларусы — адна з тых нацый, якія з асаблівым трапятаннем ставяцца да сваіх продкаў. У нашым народным календары^a ажно некалькі дзён ушанавання памерлых. У нас найбольш багатыя звычаі гуляння вяселляў, хрэсьбін.

@ Падрыхтуйце паведамленне пра беларускія традыцыі. Праілюструйце іх прыкладамі з энцыклапедыі «Культура Беларусі».

§ 2. Тэкст

7. Слова *тэкст* у дадзеных словазлучэннях ужываецца ў некалькіх значэннях. Растлумачце гэтыя значэнні. Ці ёсць сэнсавая сувязь паміж гэтымі значэннямі?

Тэкст рукапісу, пісьмовы тэкст, вусны тэкст, вычытаць тэкст, тэкст песні, зверыць з тэкстам, пераказ тэксту, тэкст выступлення, тэкст аповесці, вершаваны тэкст, тэксты Янкі Купалы, газетны тэкст, незразумелы тэкст, чытаць тэкст.

Што называецца тэкстам?

- Якую ролю ў тэксце выконвае заглавак? Што ён можа выражаць?
- Якія пытанні трэба задаць, каб вызначыць асноўную думку тэксту? Тэму тэксту?
- Якія сродкі сувязі паміж сказами існуюць у тэксце?
- Чым адрозніваецца апісанне ад апавядання? Апавяданне ад разважання? Апісанне ад разважання?

Тэкст — гэта твор маўлення, які складаецца з шэрагу сказаў, размешчаных у пэўнай паслядоўнасці і звязаных паміж сабой па сэнсе і з дапамогай розных моўных сродкаў: паўтору адных і тых жа слоў, сінтаксічных канструкцый і інш.

Любы тэкст нясе ў сабе пэўную **інфармацыю**. Стваральнік тэксту зацікаўлены ў тым, каб гэта інфармацыя была правільна ўспрынята. Каб тэкст быў зразумелы, ён павінен адпавядаць

цэламу шэрагу патрабаванняў: **быць звязным, лагічным, паслядоўным, завершаным** і г. д.

Аўтар імкнецца і да таго, каб яго тэкст уразіў чытача (слухача). Для гэтага ўжываюцца спецыяльныя моўныя сродкі — **сродкі выразнасці**.

Аўтар-стваральнік хоча таксама зацікавіць слухача (чытача), прыцягнуць і ўтрымаць яго ўвагу і прыдумвае для гэтага розныя спосабы **нечаканасці ў сюжэце, загадкі, парадоксы** і інш.

Пры складанні тэксту неабходна ўлічваць мноства ўмоў: для якой мэты ствараецца тэкст, хто яго адрасат, якую сферу дзейнасці чалавека ён будзе абслугоўваць, у якой сітуацыі будзе ўспрымацца, у якім стылі будзе напісаны і г. д.

8. Успомніце прыметы тэксту і пералічыце іх. Прачытайце мініяцюру і яе аналіз.

Лясная дарога

Іду лесам. Смарагдавыя* ствалы алешын. І ствалы елак — ружовыя, разагрэтыя, як з лазні выйшлі.

Лясная дарога — шырокая прасека, зарослая травой. Быццам зялёная рака.

● Як вы лічыце, ці ўласцівы гэтай мініяцюры прыметы тэксту? Адказ аргументуйце.

● Параўнайце свой адказ з прыведзеным ніжэй тэкстам К. І. Нікіцінай.

«Прыметы тэксту — загалолак (ці яго магчымасць), тэма, ідэя; члянiмасць — пачатак, асноўная частка, канец; звязнасць, кампазіцыйная завершанасць, стылістычнае адзiнства.

Усiмi гэтымі прыметамi валодае прыведзеная вышэй мініяцюра. Яна мае загалолак — «Лясная дарога».

У гэтым загалоўку адлюстравана тэма тэксту, з якой непарыўна звязана ідэя: лясная дарога — прыгожая, маляўнічая, iсцi па ёй прыемна, радасна. Нягледзячы на тое што мініяцюра складаецца ўсяго толькi з чатырох простых сказаў, у ёй ёсць усе **кампазіцыйныя часткi** тэксту. Пералiчым iх.

1. **Пачатак** тэксту — 1-ы сказ — *Іду лесам*. Калi б аўтар не iшоў лесам, то не бачыў бы лясной дарогi, не апiсаў бы яе — не было б i гэтай мініяцюры.

2. **Асноўная частка** — апісанне лясной дарогі — 2, 3 і 4-ы сказы. Гэта частка, у сваю чаргу, дзеліцца на больш дробныя: а) ствалы алешыны; б) ствалы елак; в) шырокая прасека.

3. **Канец** тэксту — параўнанне лясной дарогі — прасекі з зялёнай ракой; параўнальны зварот — *Быццам зялёная рака*, які аддзелены ад асноўнай часткі 4-га сказа кропкай.

Усе часткі тэксту звязаны па сэнсе і структурна: яны раскрываюць адну агульную тэму і асноўную думку; у іх адзіны часавы план — цяперашні час. Параўнанне лясной дарогі — прасекі з зялёнай ракой вяртае нас да загалоўка мініяцюры — «Лясная дарога», і тэкст атрымлівае кампазіцыйную завершанасць: па задуме аўтара ў ім сказана ўсё, і нічога ні дапаўняць, ні скарачаць, ні змяняць не патрэбна.

Стыль мініяцюры — мастацкі. Незвычайную нагляднасць апісанню надаюць эпітэты і параўнанні: ствалы алешыны — *смарагдавыя*, ствалы елак — *ружовыя, разагрэтыя, як з лазні выйшлі*, дарога — прасека — *быццам зялёная рака*. Аўтар мініяцюры — сапраўдны майстар слова Ф. Абрамаў».

Тэкст — гэта непарыўнае адзінства формы і зместу. Асноўная **мэта** тэксту — данесці пэўную інфармацыю, пэўны змест да адрасата (слухача, чытача). Змест тэксту мы ў стане перадаваць і ўспрымаць толькі тады, калі ў наяўнасці адпаведная **форма**. Абавязковая ўмова зразумеласці, паспяховага ўспрымання тэксту — **сэнсавая цэласнасць**. Яе адсутнасць дакладна перадаюць прымаўкі: *Я яму пра абразы, а ён мне пра гарбузы, Гэты пра воз, а той пра коз*. У выпадку разбурэння сэнсавай цэласнасці тэкст, правільны з боку формы, распадаецца, становіцца незразумелым і ў рэшце рэшт губляе сэнс: *Я люблю гуляць у чыжыка. Чыжык — невялікая лясная пёўчая птушка. «Птушка» на палях правяранага шыватка абазначае пунктуацыйную памылку*.

Да распаду тэксту і бяссэнсіцы можа прывесці і парушэнне яго формы, а іменна адсутнасць звязнасці. **Звязнасць тэксту** — складанае цэлае, якое змяшчае некалькі складнікаў. Гэта і граматычнае дапасаванне слоў (нельга сказаць *гнядая конь*, трэба — *гняды конь*), і паўторы, і паслядоўнасць перадачы падзей,

думак (*Быў. Ёсць. Буду*), і лагічнасць тэксту, і многае іншае. Непаслядоўнасць можа прывесці да парушэння звязнасці. Напрыклад: *Я пайшоў у школу ў 2001 годзе. Я нарадзіўся ў 1995 годзе.*

Такім чынам, асноўнымі прыметамі тэксту з’яўляюцца: а) сэнсавая цэласнасць; б) звязнасць, або структурнае адзінства.

9. Прачытайце тэкст, прааналізуйце яго па схеме: загаловак, тэма, асноўная думка тэксту; члэнімасць тэксту — пачатак, асноўная частка, канец; звязнасць, кампазіцыйная завершанасць, стылістычнае адзінства тэксту.

Пасля навальніцы

Перад раніцай прашумела навальніца.

На світанні яна сціхла, дождж сышоў^а на захад, да Прыпяці. А за ім хутка сплылі хмары. Над вымытымі вадой палямі засінула чыстае неба і зазіхацела яркае жнівеньскае^а сонца. І неба, і сонца, пераліваючыся вясёлкавымі колерамі, адбіваліся ў незлічоных буйных кроплях, што былі шчодро рассыпаны^с на пожні. Здавалася, што гэта не кроплі, а крупінкі сонца, якія разам з дажджом асыпаліся на зямлю.

Зноў ярка і ласкава ўсміхалася сонца (*І. Мележ*).

Тэксты па тыпе маўлення падзяляюцца на тэксты-апавяданні (паведамленне пра каго-, што-небудзь), тэксты-апісанні (апісанне каго-, чаго-небудзь) і тэксты-разважанні (прычынна-выніковыя сувязі паміж кім-, чым-небудзь).

Кожны тып тэксту мае свае моўныя асаблівасці. Але патрэбна мець на ўвазе, што ў маўленчай практыцы апавяданне, апісанне, разважанне часцей за ўсё сустракаюцца ў комплексе.

10. Пабудуйце тэкст-апавяданне пра якую-небудзь падзею, з’яву, вызначаючы экспазіцыю (уступ), завязку, развіццё дзеяння, кульмінацыю і развязку. Разгледзьце ў якасці прыкладу наступны тэкст.

Заступнік

Здарылася гэта летнім ранкам. Сонца ўжо стаяла над вершалінамі^а дрэў. На прырэчнай балацявіне, нібы касец у белай

кашулі, паходжваў бусел. Непадалёку^а ад яго, аднекуль з хмызняку, выпырхнула сарока. Хапатліва^п махаючы крыламі, яна ляцела да вёскі. І раптам напярэймы ёй з блізкага лесу мільгануў шуляк — так у нашай мясцовасці называюць ястраба-цецяроўніка^а. Праз імгненне сарока апынулася ў кіпцюрах, адчайна заверашчала^п.

А далей адбылося неверагоднае.

Бусел, які няспешна дыбаў па балоце, адклікнуўся трывожным клёкатам, замахаў крыламі, пачаў набіраць вышыню. Калі ж ён дагнаў ястраба, з ходу кінуўся ў бойку. Рэзка крутнуўшы ўбок, шуляк вывернуўся ад буславай дзюбы^п. Аднак бусел зноў узняўся ўгору і з клекатаннем^а спікіраваў другі раз...

Каб застацца самому цэлым, ястраб выпусціў з кіпцюроў спажыву. Затым, трымаючыся як мага ніжэй да зямлі, даў дзёру ў лес.

Бусел жа, здабыўшы перамогу, зрабіў некалькі кругоў над балотам і зноў заступіў на сваю звыклую працу (*У. Ягоўдзік*).

- Вызначце ролю дзеясловаў у тэксце.

11. Прачытайце тэкст. Вызначце, з якіх частак ён складаецца.

Некалі ў Нежынскім ліцэі наш выкладчык рымскага права папрасіў ліцэістаў напісаць кожнаму на сябе характарыстыку. Здзівіліся мы: ці ж праўду будзеш пісаць, які ты, чаго ты варты? Тады выкладчык папярэдзіў, што падпісвацца пад характарыстыкай не трэба, яна павінна быць ананімнай. Мы напісалі, выкладчык сабраў тыя характарыстыкі, паклаў у партфель і панёс. Праз тыдзень на ўроку пачаў іх чытаць і пытаць у нас, ці пазнаём, хто напісаў. Многіх пазнавалі.

Прачытаў і маю характарыстыку, а там вось што я пра сябе напісаў: «З выгляду пануры, маўклівы, педантычна^п прынцыповы, ганарысты, калі тычыцца маіх перакананняў і асобы, веры і нацыі. У мяне гіпертрафіраванае^п адчуванне да чужога болю і ўніжэння. Чужое няшчасце ўспрымаю як сваё. Баліць у некага, баліць і ў мяне. <...> З мяне нібыта садрана скура — дужа баліць мне, калі дакранаюся да грубага ў жыцці, жорсткага, злоснага, несправядлівага... Не магу ўявіць сабе, як я буду суддзёй, следчым, пракурорам — тады ж толькі з гэтымі жыццёвымі язвамі і давядзецца сустракацца.

...Люблю марыць аб прыгожым і пра будучыню чалавецтва. Гэту будучыню ствараю ў марах, уяўляю жыццё праз сто гадоў, зусім не падобнае на цяперашняе. Веру ў такое шчаслівае для ўсіх жыццё і гэтай верай живу і буду рабіць усё, што ў маіх сілах, каб яно хутчэй наблізілася. Яно, тое жыццё, канечне, не будзе раем, але будзе духоўна багатым і справядлівым».

...Часцей за ўсё наш лёс залежыць ад іншых людзей. Дабро зробіць табе людзі — пашанцуе ў жыцці. Крыўду горкую ўчыняць — жыццё горкім стане. Значыць, лепшае жыццё грамадства залежыць ад нас саміх, ад якасці кожнага чалавека. Бацька мой вучыў нас, малых: не рабі, чаго не хочаш, каб рабілі табе. Я і стараюся не рабіць нікому благага.

Дык чаму я павінен прысвяціць сваё жыццё? (В. Хомчанка).

● Спішыце частку тэксту, якая з'яўляецца разважаннем. Выдзеліце фразу, якая раскрывае асноўную думку ўсяго тэксту. Ці сугучныя думкі аўтара з вашымі думкамі?

● Ці ведаеце вы, пра якога чалавека ідзе гаворка? Кім стаў па жыцці гэты чалавек? Які тып тэксту ўяўляе сабой характарыстыка Францішка Багушэвіча, героя твора «Пры апазнанні — затрымаць»?

Напішыце ўласную характарыстыку або характарыстыку на свайго сябра (брата, сястру ці інш.).

У сказе звычайна выдзяляюць дзве часткі: першая — гэта тое, што нам вядома з папярэдняга тэксту ці з самой маўленчай сітуацыі, другая — гэта тое, дзея чаго будзецца сказ.

Першая частка называецца **вядомым**, а другая — **новым**.

Напрыклад:

В.

Н.

Н.

Рэчка Ружанка — тонкі блакітны паясок. Вельмі няспешная

В.

роўная яе вадзіца (А. Бензярук).

У першым сказе вядомае — *рэчка Ружанка*, новае — *тонкі блакітны паясок*. У другім сказе вядомае — *яе вадзіца*, усё астатняе — новае.

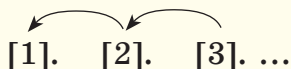
12. Абазначце вядомае і новае ў наступным сказе.

У старадаўнія часы Ружанка, як змейка-вужык, абвівала ўзвышша (А. Бензярук).

У тэксце сказы могуць быць звязаны п а с л я д о ў н а й і п а р а л е л ь н а й сувяззю.

Паслядоўнай сувяззю называецца такая сувязь, калі другі сказ звязаны з першым, трэці — з другім і г. д.

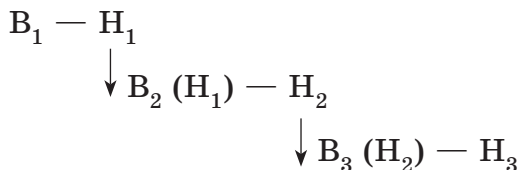
Паслядоўная сувязь сказаў тэксту абумоўлена чаргаваннем вядомага і новага. Думка аўтара развіваецца паслядоўна. Тое, што ў першым сказе было новым, у другім становіцца вядомым і г. д. Пры паслядоўнай сувязі сказы ў тэксце нельга памяняць месцамі.

13. Прачытайце тэкст. Вызначце вядомае і новае ў кожным сказе.

Тут калісь быў мураваны палацк. Вакол яго множыліся драўляныя хаткі. Тутэйшы гаспадар надаў новаму паселішчу імёны сваіх любых дачок — Ружы і Ганны. Дзяўчынкі, кажучь, былі блізняткамі, падобнымі, як кропелькі. Таму і злучыліся ў адной назве. Пачалі навакольцы^л клікаць селішча Ружанай, часам ласкава — Ружаначкай, а цяпер — Ружанамі (*А. Бензярук*).

● Далучыце да тэксту папярэднія сказы-прыклады. Запішыце легенду поўнасю. Вызначце тып і стыль тэксту.

14. Разгледзьце схему будовы тэксту. Раствлумачце, чаму такі спосаб сувязі сказаў у тэксце называецца паслядоўным. Як развіваецца думка ў тэкстах з паслядоўнай сувяззю сказаў?

У тэкстах з **паслядоўнай** сувяззю сказаў думка развіваецца па ланцужку, ад аднаго сказа да другога: новае ў першым сказе становіцца вядомым у другім, новае ў другім сказе становіцца вядомым у трэцім і г. д.

Паралельнай сувяззю называецца падпарадкаванне другога, трэцяга і г. д. сказаў першаму. Першы сказ задае тэму, а ўсе наступныя дэталізуюць агульны малюнак, канкрэтызуюць тэму тэксту. Напрыклад: 1. *Паглядзіце, якая прыгажосць навокал.* 2. *Над рэчкаю і лугам пухнатаю цёплаю коўдрай ляжыць туман.* 3. *А на ўсходзе, проста на вачах у нас, неба хтосьці размалёўвае дзівоснымі яркімі фарбамі — чырвонаю, малінаваю, барваваю.* 4. *Прачнуўся ветрык.* 5. *У прыдарожным бухматым вербалозе зазвінела берасцянка.*

Схема паралельнай сувязі ў тэксце:

Пры паралельнай сувязі сказы ў тэксце пасля першага могуць мяняць месцамі.

У арганізацыі тэксту вялікае значэнне маюць яго пачатак і канец (пачатковыя і заключныя сказы). Часта пачатак тэксту, як і заглавак, раскрывае (называе) яго тэму.

Асноўнымі сродкамі, якія ствараюць сэнсавую і граматычную цэласнасць тэксту, з'яўляюцца адзіная тэма, спосаб спалучэння сказаў, характар сінтаксічных канструкцый, парадак слоў, націск, тэматычная лексіка, паўтор слоў (лексічны паўтор), аднакаранёвыя словы, займеннікі, злучнікі і інш.

Сэнсавую цэласнасць тэксту забяспечвае **тэма**. Яна абумоўлівае ўжыванне адпаведнай лексікі, гэта значыць слоў, якія могуць быць аб'яднаны ў тэматычныя групы: назвы прадметаў ці з'яў, якія звязаны паміж сабой у рэальным жыцці. Прыклады тэматычных груп — імёны сваяцтва: *дзядуля, маці, сын, братавая**, *швагер**, *залоўка**, *свакроў** і інш.; назвы дрэў і кустоў: *ляшчына**, *ядловец, шыршына*; лекавыя расліны: *румянак, зязюліны слёзкі, падбел* і інш. Напрыклад, пры апісанні сям'і, лесу, лугу і іншага адпаведныя тэматычныя групы ствараюць сэнсавы адзінства тэксту, а часта з'яўляюцца і **ключавымі** словамі.

Сродкамі, якія забяспечваюць тэматычную сувязь, таксама з'яўляюцца: словы-«замяняльнікі» — займеннікі (*палац — ён*), прыслоўі (*узвышша — тут*), сінонімы (*марудна — няспешна*), метафары (*палахлівец — заяц*), рода-відавыя словы (*кветкі — валошкі*), агульны назоўнік — уласны назоўнік (*настаўнік — Васіль Юльянавіч*) і інш.

Узмацняе сэнсавую і граматычную сувязь частак тэксту **лексічны паўтор** (могуць быць розныя формы слоў, якія паўтараюцца).

15. Прачытайце тэкст. Ахарактарызуйце ў ім сродкі, што забяспечваюць тэматычную сувязь.

Ад усяго слаўнага роду Гарэшкаў засталася толькі трое — стары пан Ладзіслаў, яго жонка Магдуля ды надзея роду сын Канстанцін Гарэшка. З маленства Кастусіка песцілі ды ўводзілі ў вушы, што ён самы высакародны, самы разумны, самы прыгожы, самы дужы... І, зразумела, ажэніцца ён ныйнакш як з князеўнай і стане не менш чым ваяводам або маршалам* (*Л. Рублеўская*).

Сродкамі, якія забяспечваюць **марфалагічную** сувязь, з'яўляюцца:

а) займеннікі: *Шэры туман павіс над зямлёй. Ён быў надзвычай густы...* (Я. Сіпакоў);

б) прыслоўі: *Мы выйшлі на журавінавае поле. Тут можна ўбачыць белабокія чырвоныя ягады* (Л. Дайнека);

в) формы аднаго і таго ж слова: *Дрэвы стаяць майклівых, нібы сонных. Дзе-нідзе яшчэ з дрэў злятае апошняе лісце. Зямля пад дрэвамі ўкрыта жоўта-бурым лісцем* (Я. Брыль);

г) адпаведнасць трывальна-часавых форм дзеясловаў у тэксце: *Надышла ноч. Стала вельмі цёмна. На небе загарэліся зоры* (І. Навуменка);

д) злучнікі: *У лесе ціха спявалі птушкі. І ўсё жывое хавалася ў цені* (Я. Брыль).

Сродкі, што забяспечваюць **сінтаксічную** сувязь:

а) парадак слоў у сказе: Бушуе паводка. Пайшоў крыгаход. Шуміць Дзвіна (Т. Хадкевіч);

б) словы, якія арганізуюць парадак выказвання: *па-першае, па-другое, нарэшце* і інш.;

в) пыталныя сказы (*Ці любіце вы чытаць?* — патрабуецца адказ);

г) паралелізм: *Не віхор калыша лесам, не ваўкі заводзяць, не разбойнікі гурбою за здабычай ходзяць* (Я. Купала);

д) супрацьпастаўленне: *ружа і штык, вайна і мір*;

е) адчляненне сінтаксічнай канструкцыі: *Дзеці любілі нашы размовы. Цёплыя, шчырыя. Асабліва па вечарах.*

Сродкі, што забяспечваюць лагічную сувязь:

а) аднолькавы пачатак і канец;

б) паслядоўнасць у выкладзе думак, фактаў, падзей, дзеянняў: *Прыйшоў, убачыў, перамог*;

в) правільнасць прычынна-выніковых сувязей (параўн.: *Лісты ападаюць, таму што наступіла восень і Восень наступіла, таму што лісты ападаюць*);

г) загалолак;

д) словы — арганізатары лагічных сувязей: *вось чаму, з гэтага вынікае* і інш.;

е) «сашчэпкі» — сказы, абзацы, што ўказваюць на парадак пераказу;

ж) падагульняльныя словы: *такім чынам, падвядзём вынік*. Агульная тэма можа аб'ядноўваць шэраг больш дробных тэм (падтэм). Іменна тэма вызначае некаторыя сінтаксічныя асаблівасці тэксту.

16. Прачытайце тэкст. Вызначце яго асноўныя прыметы: адрасата, тэматычнае адзінства, разгорнутасць, паслядоўнасць, звязнасць, завершанасць. Ахарактарызуйце спосабы і сродкі сувязі сказаў і частак тэксту.

Маляванкі цёткі Алены

Калісьці гэтую вандроўніцу добра ведалі на Случчыне. Звалі яе Алена Кіш. Позняй восенню і зімою цётка Алена хадзіла ад хаты да хаты і за невялікую плату, мех бульбы ці кавалачак сала, малявала на даматканым палатне карціны, разам з якімі пад саламяныя стрэхі нібы завітвала свята.

Нарадзілася Алена Кіш у 1889 годзе ў мнагадзетнай сям’і. Яна з маленства любіла маляваць. Пераступіць жа парог мастацкай школы не давялося: перашкодзіла нястача. Адзіным настаўнікам здольнай дзяўчынкі стала наша цудоўная беларуская прырода, а таксама народныя казкі і песні.

Аднавяскоўцы называлі Алену дзівачкай, летуценніцай. Як зачараваная, глядзела яна на прыдарожныя бярозы і сосны, на простыя палявыя краскі, падоўгу слухала званочкі жаўрукоў. А пасля пераносіла іх на свае палотны.

Сваімі маляванкамі мастачка запрашала гледачоў у дзівосную краіну сваіх мрояў і сноў, самых дарагіх дзявочых спадзяванняў. Нікому не цесна на Аленіных насценніках¹. Усім хапае месца: і людзям, і птушкам, і звярам. На кожным палатне пануе суладдзе. Разам з фарбамі свецяцца Дабро і Хараство. Гэта найпершая адзнака сапраўднага мастацтва.

Дываны Алены Кіш упрыгожвалі сялянскія хаты некалькі дзесяцігоддзяў, пасля іх замянілі модныя фабрычныя вырабы. Да сённяшніх дзён уцалела невялікая часцінка творчай спадчыны слугцай майстрыхі. Аднак і гэтага аказалася дастаткова, каб імя Алены Кіш трапіла ў сусветную энцыклапедыю найўнага² мастацтва, выдадзеную дваццаць гадоў таму ў Будапешце. Значыць, створанае нашай зямлячкай узбагаціла не толькі скарбонку беларускай культуры.

Усе вядомыя дываны мастачкі захоўваюцца ў музеі Заслаўскага гісторыка-культурнага запаведніка (*Часопіс «Бярозка»*).

Калі вас зацікавіла асоба народнай мастачкі, звярніцеся да дадатковых матэрыялаў «Маляваны рай».

Уважліва разгледзьце маляванкі Алены Кіш. Падзяліцеся сваімі ўражаннямі пра народную мастачку і яе творчасць з сябрамі (з бацькамі, суседзямі, са знаёмымі).